

kirjaamo@ym.fi
taina.nikula@ym.fi

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/13551/2019

ELY-KESKUSTEN YHTEINEN LAUSUNTO LUONOKSESTA VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖKSEKSI KIERTOTALOUDEN STRATEGISESTA OHJELMASTA

Asiat, joita ELY-keskukset nostavat esiin:

- Systeminen muutos
- Resursointi
- Biokiertoisuus
- Indikaattorit
- Toimenpiteet, joissa ELY-keskus tulisi tunnistaa toimijaksi ja ottaa jatkovalmisteluun mukaan

Johdanto

Kiertotalouden strategisessa ohjelmassa on tavoitteita ja toimenpiteitä kiertoisuuden edistämisestä vuoteen 2035. Ohjelma nostaa useita kestävyysmuutoksessa kriittisiksi tunnistettuja osa-alueita, kuten koulutuksen ja osaamisen lisääminen kaikilla tasoilla. Toimet on kytketty EU:n kiertoisuuslinjauksiin. Ohjelman sisältö ja toimijuuskuvaukset vaativat kuitenkin vielä tarkennuksia.

Systeminen muutos

Luonnonvarojen käytön tehostamisen ja vähentämisen pitää olla strategisen ohjelman kärkiä. Kiertotalouden pitää olla kestävää talous kasvua tavoittelevan elinkeinopolitiikan strateginen painopiste. Kiertotalouden pullonkauloja ovat ainakin *asenteet, osaajapula ja investoinnit vakiintuneisiin toimintamalleihin*. Siksi taloudellisen ohjauksen lisäksi hallinnollisuukselliseen ja informaatio-ohjaukseen tulee panostaa.

Ohjelmasta on johdettava konkreettisia, selkeitä tavoitteita eri sektoreille ja niille on varattavat riittävät voimavarat ohjelman toimeenpanoon. *Julkisia toimijoita ei pidä nähdä yksittäisten kannusteiden ja toimenpiteiden toteuttajina, vaan tavoitelähtöisten, kokonaisvaltaisten muutosten mahdollistajana.*

Periaatepäätökseen tulee sisällyttää jätelain velvollisuus noudattaa etusija-järjestystä: ensisijaisesti on vähennettävä syntyvän jätteen määrää ja haitallisuutta. Jos jätettä kuitenkin syntyy, jätteen haltijan on valmistettava jäte uudelleenkäyttöä varten tai toissijaisesti kierrätettävä se. Jos kierrätys ei ole mahdollista, jäte on hyödynnettävä muulla tavoin, mukaan lukien energiana.

ELY-keskukset ovat hallinnon monialaisia toimijoita

Tavoitteissa primääriraaka-aineiden käytön katto on paristakin syystä ongelmallinen: vientituotteiden valmistukseen käytetyt luonnonvarat eivät kuulu luonnonvarojen kestävä ja tehokasta käyttöä koskevien tavoitteiden piiriin. Kiertotalouden strategisesta ohjelmasta puuttuu suurelta osin bio-kiertotalouden osuus, jota tarkastellaan päivitettävänä olevassa biotalousstrategiassa. Biotalous on Suomessa ja ELY-keskuksissa erittäin merkittävä osa alueiden kehittämistä ja kiertotaloutta. Biomassojen potentiaalin hyödyntäminen ja esimerkiksi biokiertotalouden palveluratkaisut ovat erittäin tärkeässä osassa murroksessa. *Siksi ELY-keskus toteaa, että fossiilisten korvaamisessa on voitava tarvittaessa hyödyntää biopohjaisia raaka-aineita.*

Kotimaiseen kulutukseen keskittymisen sijaan olisi linjakasta tavoitella vientituotteille samanlaista kestävyystasoa kuin kotimaan kulutuksessakin. Raskaan teollisuuden kiertotalousratkaisuilla on kokonaisuudessa merkittävä rooli. Mittakaavaltaan teollisuusjätteet ovat huomattavasti suurempia kuin esitetty jäteindikaattori yhdyskunta-, pakkaus- ja rakennusjätteestä. Strategisesta ohjelmasta puuttuu myös osaamistason nousun mittari. Lisäksi vain 1–2 mittaria on muutettavissa alueelliseksi mittariksi.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ovat valtion alueellisia yhteensovittavia ja valvovia toimijoita ja ELY-keskusten asiantuntemusta strategioiden ja ohjelmien toimeenpanijana tulee hyödyntää yhteensovittamisessa nykyistä tehokkaammin. Useamman ELY-keskuksen alueella on jo kokeusta muun muassa alueellisista kiertotalouspuistoista ja yhteistyöstä maakunnan eri kiertotaloustoimijoiden kanssa. Tätä työtä olisi tarpeen kehittää edelleen.

Lisäresurssitarve ohjelman eteenpäin viemiseksi on julkisella sektorilla ilmeinen. Julkisille toimijoille ja hankintoihin tarvitaan jatkossa vahvaa kiertotalousajattelua. Moninaisia kiertotalousasioita käsitteleviin ELY-keskuksiin tulee saada kehittämisresursseja. Monessa ELY-keskuksessa jää nykyisellään ympäristönsuojelun tai jätelain säännösten velvoittamien perustehtävien hoidon rinnalle aivan liian vähän mahdollisuuksia osallistua tärkeisiin kehittämistehtäviin.

Toimenpiteet, joissa ELY-keskus tulee tunnistaa toimijaksi ja ottaa jatkovalmisteluun mukaan:

- 4.1.2 Vahvistamme rahoitusta vähähiilistä kiertotaloutta edistävälle TKI- ja ekosysteemitoinnalle sekä demonstraatio- ja laitosisinvestoinneille
- TKI-projektit ja yritysten kehittäminen ovat merkittävä osa ELY-keskusten työtä
 - Kiertotalouden ekosysteemytyössä tulee tunnistaa LVM ja Väylävirasto keskeisinä toimijoina liikennepuolella ja maatalous/ MMM biokiertotalouspuolella

4.1.3 Lisäämme vähähiilisiä kiertotalousratkaisuja mm. julkisen sektorin rakentamisessa, energia- ja infrastruktuurihankkeissa sekä palveluiden hankinnoissa

- Biokiertotalous ja teknisen kierron ratkaisut mm. liikennesektorilla ovat ELY-keskuksille keskeisessä roolissa, ja niissä on paljon potentiaalia uusien ratkaisujen tuottamiseksi ja liiketoiminnan edistämiseksi.

4.1.4 Parannamme rahoituksen vaikuttavuutta

4.2.2 Kehitämme viranomaisten yhteistyötä kiertotaloushankkeissa

- ELY-keskus on tunnistettu, mutta roolit ja resursointi vaativat huomiota. Lainsäädäntö on tällä hetkellä sektoroitunut esimerkiksi jätteiden osalta, minkä takia jätteeksi luokitellun materiaalin hyödyntäminen on ollut vaikeaa. Jätelain muutos (EoW) on tässä suhteessa askel oikeaan suuntaan. Kokeiluasteelta on tärkeää päästä nopeasti suurempaan mittakaavaan.

4.2.3 Edistämme kierrätysmateriaalien markkinoiden vahvistumista

- ELY-keskusten rooli puuttuu kokonaisvaltaisten ratkaisujen viennistä puhuttaessa, vaikka siinäkin ELY-keskuksilla ja alueellisilla ekosysteemeillä on jo roolia.
- Jätteiden etusijajärjestyksen noudattaminen jää usein toteutumatta. Sen korostaminen luvissa ja valvonnassa voisi edesauttaa uusien innovaatioiden ja ratkaisujen löytämistä.

4.3.1 Solmimme luonnonvarojen käytön kansallisen sopimuksen

- Kunnat ja alueelliset toimijat mainitaan avainpelaajina, mutta niitä ei ole mainittu toimijoina. Lisäksi "alueet" on tässä turhan epämääräinen ilmaisu.

4.3.2 Perustamme 'kansallisen osaamisverkoston' tukemaan kuntien ja alueellisten ekosysteemien työtä hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan edistämisessä

- Kunnat ja alueelliset toimijat mainitaan avainpelaajina, mutta niitä ei ole mainittu toimijoina. Lisäksi "alueet" on tässä turhan epämääräinen ilmaisu.

4.4.1 Edistämme kiertotaloutta tukevia digitaalisia ratkaisuja

- Valtionhallinnossa on lukuisia, erillisiä tietojärjestelmiä, joihin kerättävää dataa ei voida tehokkaasti hyödyntää päätöksenteossa ja ennakoituvuudessa. Riittävä panostus tietovarantojen kehittämiseen yhdistettynä viranomaisten välisen yhteistyön tiivistämiseen ovat edellytyksiä sille, että käytännön toimeenpanossa voidaan edetä ja kertynyttä tietoa hyödyntää mm. lupa- ja valvontaviranomaisten työssä.

4.4.4 Sisällytämme kiertotalousosaamisen osaksi koulutusjärjestelmää ja työelämäosaamista

- Yrityksille hankittavat koulutukset ovat merkittävä osa ELY-keskusten toimintaa. Yritysten osaaminen on keskiössä, mutta substanssikoulutusta tarvitaan myös viranomaisille ja rahoitus-asiantuntijoille.
- Kiertotalouteen liittyvää osaamista tulee vahvistaa kaikilla koulutus- ja tieteenaloilla, jotka tavalla tai toisella kehittävät, kuluttavat tai markkinoivat materiaaleja tai niistä valmistettavia tuotteita, mukaan lukien muotoilu ja arkkitehtuuri.

TIEDOKSI

kirjaamo@ym.fi
taina.nikula@ym.fi

8.3.2021

KEHA/1114/2021

Tämä asiakirja KEHA/1114/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/1114/2021 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Patrikainen Pasi 10.03.2021 10:13

Esittelijä Rosberg-Airaksinen Eira 10.03.2021 10:11